

УДК[94:37.06](477)(430)

Т. Л. Жихарєва

ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ (1992-2007РР.)

У статті досліджено діяльність німецьких політичних фондів (Фонд Ганнса Зейделя, Фонд Фрідріха Науманна, Фонд Конрада Аденауера, Фонд Фрідріха Еберта) в Україні, наведено дані про практичну реалізацію програм фондів в Україні, проаналізовано роль німецьких організацій у розвитку подальшої двосторонньої співпраці Німеччини та України.

Ключові слова: Фонд Ганнса Зейделя, Фонд Фрідріха Науманна, Фонд Конрада Аденауера, Фонд Фрідріха Еберта, програма, Німеччина, Україна, стипендії, гранти, конференції.

В статье исследовано деятельность немецких политических фондов (Фонд Ханнса Зейделя, Фонд Фридриха Науманна, Фонд Конрада Аденауэра, Фонд Фридриха Эберта,) в Украине, приведены данные о практической реализации программ фондов на Украине, проанализирована роль немецких организаций в развитии дальнейшего двустороннего сотрудничества ФРГ и Украины.

Ключевые слова: Фонд Ханнса Зейделя, Фонд Фридриха Науманна, Фонд Конрада Аденауэра, Фонд Фридриха Эберта, программа, Германия, Украина, стипендии, гранты, конференции.

This article focuses on activities of German political foundations (Hanns-Seidel-Stiftung, Friedrich-Naumann-Stiftung, Konrad-Adenauer-Stiftung, Friedrich-Ebert-Stiftung) in Ukraine, reveals facts about practical realization of foundation programmes in Ukraine, investigates the role of German organizations in development of further bilateral cooperation between Germany and Ukraine.

Key words: Hanns-Seidel-Stiftung, Friedrich-Naumann-Stiftung, Konrad-Adenauer-Stiftung, Friedrich-Ebert-Stiftung, programme, Germany, Ukraine, scholarships, grants, conferences.

Постановка проблеми. В Україні в рамках двостороннього німецько-українського співробітництва ведуть активну діяльність німецькі політичні фонди, завданням яких є сприяння розвитку плідного діалогу між Сходом та Заходом, ознайомлення українців з досвідом становлення демократії і громадянського суспільства у Німеччині та світі. У нашій державі відкриті представництва таких фондів, як : Фонд Ганнса Зейделя, Фонд Фрідріха Науманна, Фонд Конрада Аденауера, Фонд Фрідріха Еберта.

Аналіз актуальних досліджень. Діяльність німецьких політичних фондів в Україні та внесок цих організацій у активізацію двостороннього співробітництва частково відображені у працях вітчизняних та німецьких істориків. Українські науковці В. В Химинець [13], В. В. Солошенко [9], що вивчали проблеми співробітництва України і ФРН, писали і про

деякі аспекти діяльності цих фондів. Дослідники ФРН також приділяли увагу реалізації програм німецьких організацій в Україні: Вільфрід Вільге [17], А. Умланд [19]. Зокрема, у роботі А. Умланда наводяться цікаві кількісні та якісні показники роботи цих організації в Україні, крім того подана інформація щодо співпраці Німеччини з Російською Федерацією, Польщею та іншими країнами.

Метою статті є відтворення основних напрямів, тенденцій та форм діяльності німецьких політичних фондів в Україні, з'ясування рівня реалізації досягнутих домовленостей, значення цих організацій для подальшого розвитку двостороннього співробітництва країн.

Виклад основного матеріалу. З 1990 року Фонд Ганнса Зейделя(ФГЗ) почав працювати у Східній Європі, а восени 1992 року відкрив своє постійне представництво (проектне бюро в Україні – третє у країнах Східної Європи після Будапешта та Праги) у Києві. Метою його

діяльності у нашій країні стала підтримка реформ і процесів демократичного розвитку, налагодження політичної освіти дорослого населення шляхом організації багатосторонніх зустрічей, семінарів, практикумів і конференцій із політичної або державної і конституційно-правової тематики, консультацій у законодавчій галузі тощо. Цей фонд пропонує різноманітні освітні заходи, надає кожен рік кандидатам та докторам наук декілька стипендій для дослідницької роботи у німецьких університетах [8]. Першу рамкову Угоду про діяльність ФГЗ в Україні підписали віце-прем'єр-міністр М. Жулинський та прем'єр-міністр Баварії М. Штрайбль. Нова Угода, що була підписана у 1995 р. віце-прем'єр-міністром України І. Курасом та Головою Фонду Г. Зайделя А. Багером, розширила правову основу для поглиблення цієї співпраці [10, с.2].

Фонд Ганнса Зайделя здійснює свою діяльність в Україні в трьох основних сферах:

Сфера державного управління, де відбувається сприяння розвитку державного і місцевого управління.

Сфера внутрішньої безпеки – надається консультативна допомога реформуванню правоохоронних органів, а також здійснюється розвиток міжнародної співпраці в боротьбі з міжнародною злочинністю.

Суспільно-політична сфера, яка передбачає співробітництво через підтримку суспільно-політичних структур [5].

У сфері державного управління Представництво Фонду Ганнса Зайделя в Україні почало співпрацювати з Національною академією державного управління при Президентіві України та Інститутом підвищення кваліфікації керівних кадрів державного управління, а також центрами підвищення кваліфікації державних службовців при обласних державних адміністраціях в усіх регіонах України. Так, за програмою ТРАНСФОРМ, яку фінансує Міністерство внутрішніх справ Німеччини, проведено 30 семінарів (6 - у Німеччині), 16 службовців вищого рангу пройшли навчання у рамках програми Міжнародного центру приватизації, інвестицій та менеджменту. За допомогою Фонду Ганнса Зайделя у Донецько-Придніпровському регіоні було проведено 48 семінарів для державних службовців, де навчалось приблизно 1500 осіб. Організувались різноманітні заходи як для студентів, викладачів та науковців навчальних закладів системи МВС, так і обмін досвідом з практичними працівниками правоохоронних органів в усіх регіонах України.

У сфері внутрішньої безпеки проведено ряд наукових конференцій і семінарів, присвячених боротьбі зі злочинністю. Важливими партнерами Фонду в Україні стали: Міністерство внутрішніх справ України, Київський національний університет внутрішніх справ, Донецький юридичний інститут Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка та Львівський державний університет внутрішніх справ. Так, у Львівському державному університеті

внутрішніх справ були проведені міжнародні науково-практичні семінари, а саме: «Боротьба з наркозлочинністю». «Боротьба з економічною злочинністю та корупцією», «Боротьба з комп'ютерною злочинністю». Київський національний університет внутрішніх справ спільно із Фондом Ганнса Зайделя організували українсько-німецьку конференцію «Забезпечення громадського порядку під час проведення таких заходів, як чемпіонат з футболу» у рамках підготовки до Євро-2012. [3].

З 13 по 14 липня 2006 року за сприянням Фонду Зайделя і Київського національного університету внутрішніх справ в Одесі проходила конференція з питань «Незаконна міграція і торгівля жінками». У цьому заході взяли участь представники міністерств внутрішніх справ України, Росії, Молдови, Баварії [18].

У суспільно-політичній сфері Представництво Фонду Ганнса Зайделя в Україні активно співпрацює з українськими молодіжними громадськими організаціями «Демократичний Альянс», «Молодіжний Союз Наша Україна» та «Християнсько-Демократичний Союз Молоді», а також з «Інститутом європейського поступу», Академією української преси та центральними й регіональними засобами масової інформації.

Важливу роль у двосторонньому співробітстві відіграє Фонд Конрада Аденауера. Представництво цього фонду діє в Україні з 1994 р. Його робота направлена на полегшення процесу економічних і політичних реформ в Україні, поліпшення політичної освіти молоді, підтримці процесу наближення до євроатлантичних структур, побудови громадянського суспільства і підтримці незалежних ЗМІ [1]. З цією метою Фонд вже реалізував понад 500 проектів, спрямованих на підтримку демократичного розвитку, розбудову громадянського суспільства, ствердження вільних ЗМІ та консолідацію демократичних інститутів. Фонд Аденауера плідно працює над деякими програмами. По-перше, це «Програма-діалог з розвитку демократії та правової держави», в рамках якої проводяться симпозиуми і конференції, присвячені проблемам правової реформи, розвитку діалогу між церквою та державою. Наприклад, 8 лютого 2007 р. Фонд Конрада Аденауера разом з Німецьким Фондом Міжнародного правового співробітництва та Лабораторією законодавчих ініціатив організував міжнародну конференцію „Принципи правової держави як складова частина європейської політичної ідентичності: кваліфікований правовий захист громадянина” [11, с.2].

Другий проект, що виконується Фондом Аденауера – це «Програма-діалог з політичної освіти молодих політиків». Для реалізації цієї ідеї регулярно проводяться семінари по таким темам: правова держава; виборчі системи і політичні партії; екологія; жінки в професії і політиці; європейська інтеграція; підприємництво; національні меншини; права людини [4, с.14] Представництво Фонду Конрада Аденауера в

Україні реалізувало в червні 2007 року проведення в м. Харкові симпозиуму з питань подолання наслідків минулого. Темою заходу було питання голодомор 1932/33 рр. [11, с.2-5].

Третій проект, що реалізується, це «Програма-діалог з європейської інтеграції». Основними темами під час проведення круглих столів з цієї тематики є: стан і перспективи розвитку відносин між Україною та ЄС; політичні та економічні наслідки розширення ЄС для України; стан відносин Україна – НАТО та перспективи інтеграції України до Альянсу; роль ЗМІ та громадських організацій в процесі формування громадської думки в Україні щодо ЄС і НАТО. Починаючи з 2005 р., в Україні активно працює створена Фондом команда «Junior Team for Europe», яка складається з понад 50 молодих українських мультиплікаторів – палких прихильників європейської ідеї, які проводять ділові ігри з тематики ЄС у всіх регіонах України [12, с.3]. По всій країні Фонд проводить інформаційні зустрічі та заходи з представниками регіональної еліти, мультиплікаторами та молодими політиками.

Четвертий проект, над яким працює Фонд в Україні – це «Програма з розвитку демократичних ЗМІ». Наголос робиться на професійній підготовці журналістів, на питаннях журналістської етики і права в інформаційній сфері. З цієї тематики Представництво Фонду проводить зустрічі з журналістами, семінари для регіональних журналістів, організує інформаційні програми в Німеччині.

П'ятий проект – це «Програма діалог з економічної політики». Головними темами освітніх заходів є соціальне партнерство, створення умов для конкурентного порядку, роль держави і економічних об'єднань у економіці. 19 лютого 2000р. в Києві пройшов Перший всеукраїнський форум «Молодь проти корупції», організований Національною радою з питань молодіжної політики при Президентові України, Українським національним комітетом молодіжних організацій та Міжнародною організацією по боротьбі з корупцією Transparency International за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні [7].

Також Фонд регулярно організує інформаційні та ознайомчі програми в Німеччині, де є змога обмінятися інформацією та думками з німецькими політиками та експертами. Протягом 1994-2003 рр. було проведено 27 подібних поїздок, в яких взяло участь 225 українських політиків, парламентаріїв, фахівців з політичної освіти та журналістів [4, с.14].

Більш ніж у 100 країнах світу працює Фонд Фрідріха Еберта, який є неприбутковою громадською організацією, створений з метою сприяння процесам демократизації та розвитку громадянського суспільства. В Україні Фонд ім. Фрідріха Еберта розпочав свою роботу з липня 1993 року. У 1996 році було відкрито бюро Фонду у Києві [14, с.8]. Із січня 2001 року Регіональному представництву Фонду ім. Фрідріха

Еберта в Києві підпорядковані також представництва Фонду в Білорусі та Молдові [19, с.21]. Фонд сприяє здійсненню дослідницьких проєктів з питань соціальної історії, економічної політики, трудових і соціальних відносин, організовує просвітницькі заходи - конференції, семінари, „круглі столи”, надає стипендії для студентів та молодих випускників в усіх дисциплінах. Бібліотека Фонду ім. Фрідріха Еберта налічує більше 650 000 томів, а в архіві Фонду – найбільше зібрання документів з історії європейського робітничого руху [6,с.10].

Багато уваги приділяє керівництво Фонду іміджу України в Європі. Адже позитивне сприйняття нашої країни у світі знаходиться в досить сильній залежності від інформації, яку отримують іноземці про Україну. З 1996 року Фонд проводить у Німеччині заходи, які присвячені українській тематиці. Найцікавіші виступи на конференціях, проведених в Україні під егідою фонду, видаються англійською мовою [2].

Фонд Фрідріха Науманна фінансує програми підтримки спеціалістів для навчання у ВНЗ Німеччини. Надаються стипендії для отримання першої вищої освіти, підвищення кваліфікації, підготовки дисертацій [15]. Фондом було надано понад 600 стипендій науковцям, в тому числі 11 українським стипендіатам [16, с.36].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, німецькі Фонди та товариства відіграють значну роль у розвитку демократії і розбудови громадянського суспільства в Україні. Вони підтримують спільні дослідницькі проєкти, конференції, семінари та інші види міжнародної співпраці українських і німецьких вчених, сприяють активізації участі молоді обох країн у двосторонньому співробітництві, дають можливість підвищувати кваліфікацію державним службовцям. Німецькі фонди в Україні ведуть послідовну і активну роботу, надають суттєву допомогу чисельним суспільно-корисним ініціативам на загальнодержавному і регіональному рівні. Їх представництва в Україні уважно відслідковують політичну ситуацію в країні і регулярно публікують різноманітні аналітичні матеріали щодо України на сторінках німецької преси та в інших виданнях. Перспективою для подальших досліджень може бути більш поглиблене вивчення даної теми, аналіз впливу німецьких політичних фондів на формування іміджу України на європейському політичному і культурному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзик К. Лікування від тоталітаризму: німецькі рецепти//День. – 2003. – №36. – 26 лютого.
2. Джангужин Р. Фонд Фрідріха Еберта в Україні//Дзеркало тижня. – 2001. – №10. – 8-16 березня.
3. Діалог з Фондом Ганнса Зейделя - шлях до євро інтеграції[Електронний ресурс]//Режим

- доступу:
<http://www.livs.lviv.ua/?link=news&n=2>
4. Діяльність Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні// Часопис Парламент. – 2003. – №3-4. – С.14.
 5. Діяльність Фонду Ганса Зайделя в Україні [Електронний ресурс]//Режим доступу: http://hss.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=16&lang=uk
 6. Діяльність Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні. – К.: Фонд імені Ф.Еберта, 1999. – 65 с.
 7. Міхельсон О. Боротьба без компромісів чи компроміс без боротьби? //День. – 2000. – №30. – 19 лютого.
 8. Перспективи українсько-німецької регіональної співпраці в контексті розширення ЄС на схід. Зустріч з групою депутатів Ляндтагу землі Шлезвіг-Гольштайн (Німеччина)//Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – 6 липня.
 9. Солошенко В. В. Українсько-німецькі відносини у 90-х роках ХХ століття: Дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка — К., 2005. — 217с.
 10. Угода про співробітництво між Урядовою комісією з питань координації гуманітарної допомоги України та баварським фондом Ганса Зайделя у Мюнхені // Урядовий кур'єр. – 1995. – 18 лют. – С. 2
 11. Фонд Конрада Аденауера// Newsletter Ukraine. – 2007. – №1. – С.2-5.
 12. Фонд Конрада Аденауера// Newsletter Ukraine. – 2007. – №2. – С.3.
 13. Химинець В. В. Українсько-німецькі відносини: політична, економічна та культурна співпраця (1998-2005 pp.): дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут історії України — К., 2007. — 195с.
 14. Aus der Arbeit der Friedrich-Ebert-Stiftung in der Ukraine . - Kiew, Red.: Winfried Schneider-Deters, 1999. - 48S.
 15. Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit - 04.03.2008: Wolfgang Gerhardt besucht Ukraine und Serbien[Електронний ресурс]//Режим доступу: http://www.fnst-freiheit.org/uploads/896/PM_Ukraine_Serbien_G.pdf
 16. Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit. Jahresbericht 2007. – S.36.
 17. Jilgt Wilfried. Dialog mit Defiziten. – Stuttgart: Herausgeben vom Institut für Auslandsbeziehungen e.V. (ifa) – 2001. – 120 S.
 18. Konferenz in Odessa: „Bekämpfung der illegalen Migration und des Frauenhandels“//Режим доступу: <http://www.hss.de/9018.shtml>
 19. Umland A. Westliche Förderprogramme in der Ukraine Einblicke in die europäisch-nordamerikanische Unterstützung ukrainischer Reformbestrebungen seit 1991. Mit einem Nachwort von Astrid Sahn. – Bremen, // Forschungsstelle Osteuropa Bremen . – 2004. – Dezember. – 47 S.